

Briuselis, 2017 05 30
COM(2017) 248 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Mokyklų raida ir aukštos kokybės mokymas gerai gyvenimo pradžiai

{SWD(2017) 165 final}

1. Įvadas

Investicijos į žmones, ypač į jaunimą, yra vienas svarbiausių ES prioritetų. 2016 m. gruodžio mėn. Europos Komisija pristatė „Investicijų į Europos jaunimą“ iniciatyvas¹ pabrėždama, kaip svarbu suteikti *jaunimui naujų galimybių*. Išreikšta pagrindinė mintis, kad švietimo kokybė turi lemiamą reikšmę jaunimo perspektyvoms ir galimybėms per visą gyvenimą. Ši iniciatyva pagrįsta Nauja Europos įgūdžių darbotvarke². Švietimui taip pat tenka pagrindinis vaidmuo pagal Europos socialinių teisių ramstį³. Šis komunikatas yra įtrauktas į mokykloms, aukštajam mokslui ir absolventų karjeros stebėjimui skirtų iniciatyvų rinkinį. Jis parengtas atsižvelgiant į 2016 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadą⁴. Juo pritariama JT darnaus vystymosi tikslui Nr. 4 dėl švietimo⁵.

Visiems prieinamas aukštos kokybės švietimas padės Europai siekti savo ekonominių ir socialinių tikslų. Geras švietimas yra įtraukios ir atsparios visuomenės pagrindas. Nuo jo prasideda sėkminga profesinė karjera ir jis geriausiai apsaugo nuo nedarbo ir skurdo. Jis skatina asmenybės raidą ir deda pamatus aktyviam pilietiškumui. Geru švietimu skatinami moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra, inovacijos ir konkurencingumas. Tačiau siekiant, kad visuomenė pasinaudotų jo teikiama nauda, aukštos kokybės švietimas turi būti prieinamas visiems.

Mokyklų vaidmuo yra itin svarbus mokymuisi visą gyvenimą, todėl reikia imtis veiksmų gerinant mokyklinio ugdymo kokybę ir rezultatus⁶. Iš dabartinės padėties Europoje aišku, kad dabar ne laikas tenkintis tuo, kas turima. Europos Sąjungoje yra didelė mokyklų ir švietimo sistemų įvairovė; tuo pat metu faktiškai visos valstybės narės susiduria su keliais svarbiausiais sunkumais, kurie išvardyti toliau.

- **Gebėjimų lavinimas mokyklinio ugdymo lygmeniu turi trūkumų.** Naujausi EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) tyrimo rezultatai rodo, kad vienam iš penkių mokinių kyla didelių sunkumų, kliudančių įgyti pakankamus skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų sričių įgūdžius. Todėl yra didesnė tikimybė, kad šie jaunuoliai susidurs su reikšmingomis kliūtimis, kurios visą gyvenimą trukdys jų socialiniai įtraukčiai ir įsidarbinamumui. Tuo pat metu labai gerus mokymosi rezultatus pasiekusių mokinių dalis Europoje yra palyginti nedidelė: net ir tas ES valstybes nares, kuriose šie rezultatai geriausi, lenkia išsivysčiusios Azijos šalys⁷. Daugeliui jaunuolių trūksta tinkamų skaitmeninių įgūdžių⁸. Kita svarbi problema yra

¹ COM(2016) 940, 941

² COM(2016) 381

³ COM(2017) 250

⁴ Europos Vadovų Tarybos 2016 m. gruodžio 15 d. priimtos išvados.

⁵ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/education/>

⁶ Šiame komunikate išdėstyti uždaviniai skirti tiek bendrajam lavinimui, tiek mokykliniam profesiniam mokymui.

⁷ Europos Komisija (2016). *PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe* („PISA: ES rezultatai ir pradinės išvados dėl švietimo politikos Europoje“). Prastai besimokančių gamtos mokslų dalykus mokinių dalis nuo 2012 iki 2015 m. padidėjo nuo 16,6 proc., prastai skaitančių – nuo 17,8 iki 19,7 proc., o prastai besimokančių matematiką mokinių dalis liko nepakitusi, apie 22 proc. Geriausiai besimokančių gamtos mokslus mokinių dalis Singapūre yra 24 proc., Japonijoje – 15 proc. Jokia ES valstybė narė tokių rezultatų nepasiekė.

⁸ Europos Komisija (2015). *Being young in Europe today - digital world* („Šių dienų Europos jaunimas skaitmeniniame pasaulyje“).

formalios kvalifikacijos stoka; nors daugelis valstybių narių padarė didelę pažangą mažindamos mokyklos nebaigiančių asmenų skaičių, siekiant „Europa 2020“ pagrindinio tikslo sumažinti jų dalį iki 10 proc., vis dar per daug jaunuolių palieka mokyklą nebaigę mokslų.

- **Mokyklinis ugdymas ne visada visiškai atlieka savo paskirtį skatinti lygybę ir socialinį teisingumą.** PISA duomenys⁹ rodo, kad lyčių nelygybė matematikos ir gamtos mokslų srityje mažėja, tačiau lyčių stereotipai vis dar lemia skirtumus gamtos mokslo ir IRT srityse, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio. Be to, šie duomenys atskleidžia, kad mokymosi pasiekimai labai priklauso nuo mokinio socialinės ir ekonominės padėties. Vidutiniškai ES daugiau kaip trečdalis vaikų ir jaunuolių iš palankių sąlygų neturinčių šeimų mokymosi rezultatai yra prasti. Tokių mokinių dalis yra keturis kartus didesnė negu tarp jų bendraamžių iš palankesnių sąlygų turinčių šeimų. Padėtį dar labiau sunkina kitos specifinės problemos, kylančios migrantų kilmės ir romų tautybės mokiniams. Šis atotrūkis didina socialinę nelygybę¹⁰ ir kliudo ją mažinti. Kokybiško švietimo ir mokymo prieinamumas yra būtinas siekiant didesnio visuomenės atsparumo ir lygybės. Iš Estijos ir Suomijos pavyzdžių aišku, kad mokyklinio ugdymo sistemose galima kartu pasiekti gerus mokymosi rezultatus ir švietimo teisingumą.
- **Spartus technologinių ir skaitmeninių pokyčių tempas daro didžiulį poveikį mūsų ekonomikai ir visuomenei, taigi mokyklos turi geriau prisitaikyti prie šios naujos realybės.** Daugelis šiuo metu mokyklose besimokančių vaikų ateityje dirbs tokius darbus, kurie šiuo metu dar neegzistuoja. Jau dabar 90 proc. visų dabartinių darbo vietų yra būtina turėti bent šiek tiek skaitmeninių įgūdžių¹¹. Jau nebepakanka suteikti jaunimui pastovių įgūdžių arba žinių „paketo“; jie turi didinti savo atsparumą ir gebėjimą prisitaikyti prie pokyčių. Diskusijoms skirtame dokumente dėl globalizacijos suvaldymo taip pat pripažįstama, kad vis judesnei ir vis labiau skaitmenine tampančiai visuomenei reikia naujų mokymosi būdų. Kaip pabrėžiama Diskusijoms skirtame dokumente dėl socialinio Europos aspekto, švietimo sistemas reikia modernizuoti siekiant skatinti kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir verslumą¹².

Norint įveikti šiuos sunkumus būtinos reformos. Tai yra valstybių narių užduotis, nes jos pačios nustato savo švietimo sistemų sandarą, o problemų sprendimo būdai priklauso nuo nacionalinių, regioninių ir vietos ypatumų. Laikydamosi subsidarumo principo ES gali atlikti naudingą vaidmenį, padėdama valstybėms narėms vykdyti savo reformas. Bendradarbiaujant ES lygmeniu valstybėms narėms padėdama atlikti duomenų analizę, dalytis patikimais duomenimis, nustatyti gerąją praktiką ir gauti galimybių dalytis patirtimi bei mokytis tarpusavyje. Šio pobūdžio savanoriškas bendradarbiavimas turi pridėtinės vertės valstybėms narėms priimant patikimą informaciją grindžiamus sprendimus.

Yra trys sritys, kuriose reikia imtis veiksmų ir kuriose teikiant paramą Europos lygmeniu galima padėti įveikti minėtus sunkumus:

1. **geresnių ir įtraukesnių mokyklų kūrimas;**
2. **parama mokytojams ir mokyklų vadovams siekiant aukštos kokybės mokymo ir mokymosi ir**

⁹ EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) 2015 m. tyrimas.

¹⁰ Europos Komisija (2016). 2016 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis.

¹¹ Europos skaitmeninės pažangos ataskaita (EDPR), 2017 m., SWD(2017) 160.

¹² COM(2017) 240, COM(2017) 206.

3. mokyklinio ugdymo sistemų valdymas, kad jos taptų veiksmingesnės, teisingesnės ir efektyvesnės.

Šiame komunikate nustatyti ES veiksmų kiekvienoje iš šių sričių siekiant padėti valstybėms narėms išspręsti šiuos uždavinius. Europos semestras yra vienas iš pagrindinių reformų veiksmų, visų pirma dėl su švietimu susijusių konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų. ES gali padėti toms valstybėms narėms, kurios nori gauti paramos savo švietimo reformoms. Be to, ES siūlo finansinę ir techninę paramą valstybėms narėms, ypač per „Erasmus+“, Europos struktūrinius ir investicijų fondus ir Paramos struktūrinėms reformoms tarnybą.

Europos mokyklinio ugdymo sistemų skiriamasis bruožas yra įvairovė ir vieno visiems tinkamo problemų sprendimo būdo nėra. Tuo pat metu valstybės narės turi bendrą interesą gerinti švietimo rezultatus. Kad aukštos kokybės švietimas taptų tikrove visiems, reikėtų visapusiškai naudotis visomis turimomis priemonėmis nacionaliniu ir ES lygmenimis. Komisija yra pasirengusi dirbti išvien su valstybėmis narėmis.

2. Geresnių ir įtraukesnių mokyklų kūrimas

Siekdama papildyti valstybių narių veiksmus Komisija:

- stiprins bendradarbiavimą tarp mokyklų, didindama galimybes naudotis **mokyklų partneryste ir mokinių judumu pagal „Erasmus+“** ir siekdama turiningesnio e. mokymosi ir tarpkultūrinio mokymosi, šiuo tikslu skatindama dalyvauti iniciatyvoje „eTwinning“;
- sukurs **skaitmeninio pajėgumo įsivertinimo priemonę**, kad ES mokyklos galėtų savanoriškai įvertinti savo būklę pagal bendrus kriterijus ir joms būtų padedama daugiau ir efektyviau naudotis technologijomis, tinkamomis mokymuisi skaitmeniniame amžiuje¹³. Naudodamosi šia priemone mokyklos gali nuspręsti pranešti apie savo pažangą, susijusią su **informacinių ir ryšių technologijų prieinamumu, naudojimu, susijusiais gebėjimais ir požiūriais, kuriamoje duomenų bazėje**, į kurią įtraukiamos visos dalyvaujančios valstybės narės;
- rems mokyklinio ugdymo **gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos** (angl. STEM) srityse gerinimą, skatindama laikytis geriausios praktikos užmezgant ryšius ir plėtojant aukštojo mokslo, mokslinių tyrimų sričių ir įmonių bendradarbiavimą su mokyklomis ES lygmeniu ir veiksmingai šalinant lyčių skirtumus ir stereotipus STEM srityse, naudojantis „Erasmus+“;
- skatins ir rems politikos eksperimentus vystant **daugiakalbę pedagogiką ir mokymą įvairiose klasėse** pagal 2018 m. „Erasmus+“ darbo programą;
- imsis tolesnių veiksmų po Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto pateiktų pastabų, remdama bendradarbiavimą tarp **Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūros** ir valstybių narių, kurios to prašo, įgyvendinant JT neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas dėl švietimo;
- toliau padės valstybėms narėms teikti pakankamas **aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo ir priežiūros paslaugas** ir dės daugiau pastangų padėti joms mokytis vienoms iš kitų ir atrasti, kas yra geriausia.

¹³ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>

2.1. Parama visiems moksleiviams ir jų gebėjimų lavinimas

Visi jauni žmonės turi turėti galimybę įgyti visus bendruosius gebėjimus (kompetencijas), įskaitant raštingumą, užsienio kalbų mokėjimą, matematikos, gamtos mokslų, skaitmeninius ir programavimo įgūdžius ir pilietinius bei socialinius gebėjimus, taip pat verslumo gebėjimus ir universaliuosius įgūdžius, tokius kaip kūrybiškumas ir kritinis mąstymas. Nors šie gebėjimai yra labai svarbūs, ne visi jaunuoliai pakankamai gerai juos išlavina. Šių gebėjimų įgijimas remiamas pagal 2006 m. Europos bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų metmenis¹⁴. Šiuos metmenis peržiūrėjus, kaip paskelbta Naujoje įgūdžių darbotvarkėje, bus padedama toliau stiprinti gebėjimų lavinimą švietimo ir mokymo sistemoje. Mokykloms dėl to taip pat būtina keisti paties mokymosi eigą, kaip išdėstyta toliau.

Mokymąsi susiejant su gyvenimo patirties įgijimu gaunama geresnių rezultatų. Projektais ir problemų sprendimu pagrįstas mokymasis, darbo praktika arba mokymasis teikiant paslaugas bendruomenei didina jaunuolių motyvaciją, mokomųjų dalykų turiniui suteikia daugiau konteksto ir teikia galimybių lavinti socialinius, pilietinius ir verslumo gebėjimus¹⁵. Gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) sričių švietimas yra veiksmingesnis tada, kai susiejamas su ekonominių, aplinkos ir socialinių uždavinių sprendimu arba su menais ir dizainu, parodant jo svarbą kasdieniam gyvenimui¹⁶.

Skaitmeninėmis technologijomis galima gerinti mokymąsi ir padėti mokyklose diegti naujoves. Tinkamai naudojamos skaitmeninės technologijos gali padėti turiningiau mokytis ir remti pažangą, įgyjant ne tik skaitmeninių gebėjimų. Tačiau šiuo metu tik ketvirtadalis vaikų Europos mokyklose yra mokomi mokytojų, įgudusių naudotis skaitmeninėmis technologijomis¹⁷. Skaitmeninės technologijos gali padėti gerinti ryšius ir bendradarbiavimą mokyklose ir tarp jų ir didinti mokinių ir jų šeimų dalyvavimą mokyklos gyvenime.

Mokyklos turi padėti visiems moksleiviams ir tenkinti konkrečius jų poreikius. Mokyklos, kurios skiria dėmesio skirtingiems įvairių mokinių poreikiams, pasiekia geresnių rezultatų. Tai taip pat susiję su lyčių aspektu. Kai mokyklos pritaria kalbų ir kultūrų įvairovei savo bendruomenėje ir remia integraciją, tai turi teigiamą poveikį visų vaikų gebėjimui mokytis¹⁸. Tačiau šiuo metu tai nėra visur įprasta praktika. Kai kuriose ES valstybėse narėse sunku pasiekti, kad įtraukus, kokybiškas švietimas taptų prieinamas neįgaliams mokiniams¹⁹. Kai kuriuose miestuose ir regionuose nemaža mokyklų mokinių dalis savo namuose nekalba ta kalba, kuria mokosi mokykloje. Ypač naujai atvykusių migrantų vaikams reikia specialių

¹⁴ 2006/962/EB

¹⁵ Europos Komisija, EACEA, „Eurydice“ (2016). *Entrepreneurship Education at School* („Verslumo ugdymas mokykloje“). Taip pat žr. verslumo gebėjimų platformą „EntreComp“: <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp>

¹⁶ Europos Komisija (2015). *Science Education for Responsible Citizenship* („Mokslinis ugdymas siekiant atsakingo pilietiškumo“).

¹⁷ Europos Komisija (2013). *Survey of Schools: ICT in Education Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's schools* („Mokyklų tyrimas: IRT švietime. Lyginamasis technologijų prieinamumo, naudojimo ir požiūrių į jas Europos mokyklose vertinimas“).

¹⁸ Europos Komisija (2015). *Language teaching and learning in multilingual classrooms* („Kalbų mokymas ir mokymasis daugiakalbėse klasėse“). Komisija pagal „Horizontas 2020“ 2018–2020 m. darbo programą numato remti mokslinių tyrimų projektus, susijusius su migrantų vaikų integravimu į ES švietimo sistemas (siekiama priimti 2017 m. spalio mėn.).

¹⁹ Jungtinės Tautos, Neįgaliųjų teisių komitetas (2015). Baigiamosios pastabos dėl pradinės Europos Sąjungos ataskaitos, CRPD/C/EU/CO/1, 2015 m. spalio 2 d.

kalbos mokymo programų, kad geriau integruotųsi mokykloje.²⁰ Kai kuriose šalyse kokybiško švietimo galimybių trūksta romams ir kitoms etninėms mažumoms.

2.2. Mokymosi gerinimas atveriant kelius naujų formų bendradarbiavimui

Bendradarbiaudamos mokyklos gali gerinti mokymosi patirtį ir rezultatus ir geriau padėti jaunimui įgyti reikalingus gebėjimus. Tai, be kita ko, bendradarbiavimas su vietos paslaugų tarnybomis, bendruomenės organizacijomis, įmonėmis ir universitetais, taip pat bendradarbiavimas pačiose mokyklose. Jaunuoliams, kurie rizikuoja nebaigti mokslų, yra naudingas glaudus bendradarbiavimas su socialinėmis tarnybomis arba jaunimo darbuotojais. Kai vaikai ir jaunuoliai pradeda anksti bendrauti su profesinio orientavimo vadovais, verslininkais ir akademinės bendruomenės nariais, tai padeda jiems pasirengti būsimam darbui ir tolesnėms studijoms²¹. Tokiose dalykinėse srityse kaip gamtos mokslai ar sportas mokiniams yra naudinga, kad su jų mokyklomis bendradarbiautų kiti švietimo paslaugų teikėjai, įmonės ir pilietinė visuomenė²². Tačiau ne visos mokyklos gauna pakankamai išorės paramos ar remia būtiną bendradarbiavimą tarp savo mokytojų, nepedagoginio personalo, mokinių ir jų tėvų²³.

Patyčios, priekabiavimas elektroninėje erdvėje ir smurtas kelia grėsmę vaiko gerovei ir sėkmingai veiklai mokykloje.²⁴ Fizinė ir psichinė gerovė yra būtina sėkmingo mokymosi sąlyga. Yra įrodymų, kad kovojant su visų formų patyčiomis efektyviausios yra tos strategijos, kuriose dalyvauja mokytojai ir tėvai²⁵. Siekiant įveikti patyčias ir smurtą vaikai turi būti mokomi tolerancijos, mokomi suprasti įvairovę, taip pat saugiai naudotis internetu ir atsakingai naudotis socialiniais tinklais.

Vadovaujantis visuminiu požiūriu į mokyklą, gerinami mokymosi rezultatai, didinamas mokymo įtraukumas ir teisingumas²⁶. Pagal šį požiūrį prie mokyklos kokybės gerinimo prisideda visa mokykla kartu su išorės suinteresuotaisiais subjektais ir vietos bendruomene. Tokiu požiūriu vadovautis padeda interneto platformos *European Toolkit for Schools* (Europos šalių priemonių mokykloms paketas) ir mokyklinio ugdymo platforma *School Education Gateway*, kuriomis gali savanoriškai naudotis visos Europos mokyklos, jomis remiami mainai tarp kolegų ir padedama gerinti organizavimo metodus, mokymo praktiką ir mokymosi patirtį²⁷. Pagal programą „Erasmus+“ remiama Europos mokyklų partnerystė, padedant mokykloms plėsti ryšius ir suteikiant galimybių tarpvalstybiniams tarpusavio mainams.²⁸

²⁰ Europos Komisija savo Trečiųjų šalių piliečių integravimo veiksmų plane pasiūlė keletą paramos priemonių migrantų vaikų švietimo ir mokymo srityje. COM(2016) 377 final.

²¹ INCLUDE-ED <http://creaub.info/included>; Europos profesinio orientavimo visą gyvenimą tinklas (www.elgpn.eu).

²² Europos Komisija (2015). *Science Education for Responsible Citizenship*.

²³ RESL.eu – mokyklos nebaigimo problemos mažinimas Europoje, www.uantwerpen.be/en/projects/resl-eu/.

²⁴ EBPO (2017). *PISA 2015 (Volume III)*.

²⁵ Ttofi, M. M., Farrington, D. P. (2011). *Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: a systematic and meta-analytic review. Journal of Experimental Criminology*. 7 tomas, Nr. 1, p. 27–56.

²⁶ Europos Komisija (2015). *Visuminis požiūris į mokyklą siekiant mokyklos nebaigusiu asmenų skaičiaus mažinimo*.

²⁷ <http://www.schooleducationgateway.eu/lt/pub/resources/toolkitsforschools.htm>

²⁸ Minint 30-ąsias metines veiksmų programos „Erasmus“ metines 2017 m. iniciatyva „Move2Learn Learn2Move“ jaunimui, veikliam „eTwinning“ projektų srityje, kaip viena iš mokymosi patirčių suteikiama galimybė keliauti ir susitikti su kolegomis. Komisija įvertins 2017 m. iniciatyvą ir gali, nedarydama neigiamo

„eTwinning“²⁹ yra didžiausia mokyklų bendruomenė Europoje. Joje jau yra dalyvavę daugiau kaip 460 000 mokytojų ir 4 iš 10 Europos mokyklų. Teikdama saugią interneto aplinką tarpvalstybiniams švietimo projektams „eTwinning“ suteikia mokykloms lengvai prieinamų priemonių, kurios naudojamosi jos gali gerinti savo skaitmeninio mokymosi pasiūlą ir remti tarpkultūrinius ir tarpvalstybinius ryšius tarp mokytojų ir mokinių. Visuotinis naudojimas ja visose Europos mokyklose galėtų padėti stiprinti skaitmeninius gebėjimus ir didinti klasių atvirumą.

2.3. Didinti galimybes gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas ir gerinti tokių paslaugų kokybę

Aukštos kokybės ankstyvasis ugdymas ir priežiūra yra veiksmingos ir teisingos švietimo sistemos pagrindas. Taip vaikai parengiami pradinei mokyklai ir pasiekia geresnių mokymosi rezultatų visose paskesnėse švietimo pakopose; tai ypač teigiamai veikia vaikus iš palankių sąlygų neturinčių ir migrantų šeimų. Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) duomenimis, ikimokyklinio ugdymo įstaigų nelankiusių penkiolikmečių jaunuolių rizika prastai mokytis yra tris kartus didesnė negu tų, kurie tokią įstaigą lankė ilgiau kaip vienus metus³⁰. Investuojant į ankstyvąjį ugdymą ir priežiūrą reikia mažiau išlaidų paskesniuose švietimo etapuose, kuriuose atotrūkio tarp gerai ir prastai besimokančių moksleivių mažinimas brangiau kainuoja³¹.

Užtikrinti aukštos kokybės ankstyvojo ugdymo ir priežiūros pasiūlą ir prieinamumą nėra lengva. Dalyvavimas ankstyvojo ugdymo ir priežiūros programose padidėjo³², tačiau tai tebėra sudėtinga vaikams iki trejų metų ir ypač nepalankioje padėtyje esantiems vaikams. Dalyvavimas, paslaugų įperkamumas ir kokybė nėra visur vienodi tiek vienos šalies mastu, tiek tarp šalių. 25 valstybėse narėse vaikų priežiūros paslaugų paklausa yra didesnė negu pasiūla, o kokybės trūkumas dažnai yra susijęs su nepakankama personalo kvalifikacija ir ribotomis profesinio tobulinimosi galimybėmis³³. Valstybių narių ekspertai ir Europos Komisija kartu nustatė kokybės principus ir penkias pagrindines veiksmų sritis. Jos yra: prieinamumas; darbo jėga; mokymo programa; vertinimas ir stebėseną; valdymas ir finansavimas³⁴.

Igyvendinus šias gaires būtų labai pagerinti mažų vaikų mokymosi rezultatai, suteikiant visiems vaikams, įskaitant tuos, kurie dėl savo nepalankios padėties yra labiau pažeidžiami, gerą pradžią tolesniam sėkmingam mokymuisi mokykloje.

poveikio programos „Erasmus +“ biudžetui, naudodamasi vertinimo duomenimis apsvarstyti panašios iniciatyvos galimybes ateityje.

²⁹ www.etwinning.net

³⁰ OECD (2016), *Low-performing students: why they fall behind and how to help them succeed*.

³¹ Cunha, F. et al. (2006). *Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation. Handbook of the Economics of Education*, 1 tomas. Amsterdamas, North-Holland.

³² Pagal strateginę programą „ET 2020“ Taryba nustatė ES lyginamąjį standartą: ankstyvojo ugdymo ir priežiūros veikloje turi dalyvauti bent 95 proc. vaikų nuo 4 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus pradžios. 2014 m. dalyvavimas ES mastu buvo 94,3 proc.

³³ Tinklas „Eurydice“ (2014). *Policy Brief Early Childhood Education and Care* („Ankstyvojo vaikų ugdymo ir priežiūros politikos santrauka“).

³⁴ Europos Komisija (2014). *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care* („Pasiūlymas dėl pagrindinių ankstyvojo ugdymo ir priežiūros kokybės sistemos principų“). Ankstyvojo ugdymo ir priežiūros darbo grupės ataskaita.

3. Parama mokytojams ir mokyklų vadovams siekiant aukštos kokybės mokymo ir mokymosi

Siekdama papildyti valstybių narių veiksmus Komisija:

- pasiūlys **politikos gairių dėl mokytojų ir mokyklų vadovų karjeros ir profesinio tobulinimosi** stiprinant tarpusavio mokymąsi pagal strateginę programą „ET 2020“, šiuo tikslu surengiant ekspertų seminarų ciklą ir susiejant jį su Europos sektoriniu socialiniu dialogu švietimo srityje;
- **paprastins ir gerins galimybes būsimiems mokytojams įgyti praktinės mokymo patirties užsienyje** naudojantis „Erasmus+“ parama;
- plėtos **interneto bendruomenes ir išteklius**, skirtus mokyklų profesionalams, įskaitant naujas „eTwinning“ galimybes studijuojantiems mokytojams, interneto tinklus karjerą pradedantiems mokytojams ir jų mentoriams, kursus internetu (įskaitant atvirus masinio nuotolinio mokymo kursus, MOOC), keitimąsi geriausia patirtimi tarp pirminio mokytojų rengimo teikėjų ir skaitmeninės kompetencijos sistema, siekiant remti mokytojų savarankiško įsivertinimo ir tobulinimosi pastangas;
- toliau kurs sąsajas **su EBPO siekdama rengti bendrus palyginamus duomenis apie mokyklų darbuotojus**, įskaitant efektyvesnę bendrą duomenų apie mokytojus ir mokyklų vadovus rinkimą tinkle „Eurydice“³⁵ ir EBPO.

3.1. Mokytojo karjeros patrauklumo didinimas

Aukštos kvalifikacijos, motyvuoti ir vertinami mokytojai yra būtini siekiant aukštos kokybės švietimo, tačiau mokytojo profesijos prestižo mažėjimas ir personalo trūkumas kelia problemų daugelyje valstybių narių ir kenkia mokyklinio ugdymo kokybei³⁶. Dauguma valstybių narių siekia pritraukti daugiau įvairių tinkamų kandidatų siekti mokytojo karjeros ir paskatinti bei padėti jiems siekti puikių rezultatų pasirinkus šią nelengvą profesiją.

Gerinant kandidatų atranką ir įdarbinimą galima padėti atrasti tuos, kurie yra tinkamiausi mokytojo darbui, ir praturtinti šią profesiją įvairesnių sričių patirtimi. Kai kuriose šalyse kandidatai vertinami ne tik pagal akademinius pasiekimus, bet ir pagal įvairesnius gebėjimus bei pažiūras³⁷. Kai valstybėms narėms tai aktualu, galima tai derinti su pastangomis siekti didesnės lyčių pusiausvyros tarp mokytojų, kurios labai trūksta, ir pritraukti naujų mokytojų iš kitų profesijų ir iš nepakankamai atstovaujamų grupių.

Darbo užmokestis, darbo sutartys ir aiškos karjeros perspektyvos yra svarbūs dalykai, nuo kurių priklauso šios profesijos patrauklumas. Kai kuriose valstybėse narėse mokytojo profesija neatlaiko kitų profesijų konkurencijos dėl geriausių darbuotojų. Dažnai mokytojų uždarbis yra kur kas mažesnis negu vidutinis darbo užmokestis, kurį gauna tretinį išsilavinimą turintys darbuotojai: jų algos siekia nuo 74 proc. šio užmokesčio ikimokyklinio ugdymo ir iki 92 proc. – vidurinio ugdymo sektoriuje³⁸. Tose šalyse, kuriose algos yra labai mažos arba trūksta darbo vietos garantijų, sunku pritraukti naujų mokytojų ir parinkti labiausiai

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

³⁶ Europos Komisija (2013). *Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe* („Politikos priemonių, kuriomis siekiama didinti mokytojo profesijos patrauklumą Europoje, tyrimas“).

³⁷ Europos Komisija, EACEA, „Eurydice“ (2013). *Pagrindiniai duomenys apie Europos mokytojus ir mokyklų vadovus*.

³⁸ OECD (2016). *Education at a Glance 2016: OECD indicators. Data for 22 EU Member States* („2016 m. švietimo apžvalga. EBPO rodikliai. 22 ES valstybių narių duomenys“).

kvalifikuotus kandidatus į laisvas darbo vietas. Mokytojams taip pat rūpi jų profesinio rengimo kokybė, įvadinis supažindinimas su darbu ir geresnės karjeros galimybės³⁹. Aiškiai apibrėžti kompetencijos lygiai ir karjeros sistemos didina mokytojų pasitikėjimą karjeros perspektyvomis.

3.2. Mokytojas – tai profesija per visą karjerą besimokantiems, kolektyve dirbantiems žmonėms

Reikia skirti daugiau dėmesio mokytojų išsilavinimo kokybei. Pirminis mokytojų rengimas efektyviausias yra tada, kai pedagogikos teorija derinama tiek su mokomojo dalyko žinių įgijimu, tiek su pakankama darbo praktika klasėse⁴⁰. Studijuojantys mokytojai turi būti pasirengę bendradarbiauti ir kelti kvalifikaciją per visą karjerą, mokėti dirbti esant įvairovei klasėse ir įgudusiai naudotis skaitmeninėmis technologijomis. Keliose valstybėse narėse per mažai dalyvaujama nuolatinio profesinio tobulinimosi veikloje arba jai trūksta kryptingumo. Nuolatinis profesinis tobulinimasis turi būti prieinamas, ne per brangus ir aktualus. Jo kokybę gali padėti gerinti mokyklų ir mokytojų įtraukimas dalyvauti nustatant jo temas ir reikiamas sritis⁴¹.

Mokytojams reikia specialios paramos pradinuose jų karjeros etapuose. Pradedant dirbti pagal šią profesiją daugeliui mokytojų yra sunku dirbti realioje mokyklos aplinkoje ir kai kurie iš jų šios profesijos atsisako. Šiuo metu tik 6 iš 10 pradedančiųjų mokytojų yra iš tiesų supažindinami su darbo mokykloje praktika⁴² ir dalyvauja įvadinėse programose, pagal kurias jiems teikiama profesinė, socialinė ir asmeninė parama, įskaitant mentorystę, taip padedant pradedantiesiems mokytojams lavinti gebėjimus ir atsparumą sunkumams. Taip gerinama mokymo kokybė ir mažėja brangiai kainuojančių atvejų, kai šios profesijos atsisakoma⁴³.

Gerų rezultatų pasiekia tie mokytojai, kurie bendradarbiauja. Mokymas kaip darbas kolektyve, kitų mokytojų darbo stebėjimas ir dalyvavimas platesnėse profesionaliose besimokančiose bendruomenėse įsigali kaip efektyvus kolegų tarpusavio bendradarbiavimo formos, tačiau dar nėra įprasti visoje Europoje⁴⁴. Siekiant gerinti mokinių mokymosi patirtį, mokytojai turi gebėti ir norėti dirbti ir mokytis kolektyve – kartu su kitais mokytojais, mišrioje įvairių profesijų mokyklos darbuotojų grupėse ir su išorės partneriais.

Bendradarbiavimui palanki aplinka ir skaitmeninės technologijos gali pagerinti mokytojų mokymąsi. Iki šiol daugiausia rengiami tradiciniai praktiniai seminarai ir mokymo kursai ne pačioje mokykloje, o už jos ribų. Tokios švietimo naujovės kaip kolegų bendradarbiavimo tinklai, atviri masinio nuotolinio mokymo kursai (MOOC) ir dalijimasis atviraisiais švietimo ištekliais gali papildyti šiuos metodus ir padėti įveikti dalyvauti trukdančias kliūtis⁴⁵.

³⁹ Europos Komisija (2013), ten pat.

⁴⁰ EBPO (2014). *TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning* („TALIS tyrimo 2013 m. rezultatai: tarptautinė mokymo ir mokymosi perspektyva“).

⁴¹ *The Teaching Profession in Europe* (2015).

⁴² Europos Komisija, EACEA, „Eurydice“ (2015). *The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies* („Mokytojo profesija Europoje: praktika, požiūriai ir politika“).

⁴³ Europos Komisija (2010). *Developing coherent and system-wide induction programmes for beginning teachers: a handbook for policymakers* („Nuoseklių įvadininių supažindinimo su darbu programų pradedantiesiems mokytojams rengimas visos sistemos mastu: vadovas politikos formuotojams“), SEC (2010) 538 final.

⁴⁴ EBPO (2014), ten pat.

⁴⁵ Ten pat.

Pagal „Erasmus+“ ES remia mokyklų darbuotojų profesinį tobulinimąsi. Dotacijas gali gauti studijuojantys mokytojai, dirbantys mokytojai ir mokyklų vadovai, norintys dalyvauti mokymo kursuose, mokomojoje praktikoje mokyklose ar stebėti kitų darbą kitoje šalyje. Pagal „eTwinning“ ES skatina savanorišką mokytojų bendradarbiavimą ir tarpusavio mokymąsi per kursus internetu ir bendrus mokymo renginius.

3.3. Parama vadovavimui mokyklai

Efektyvus vadovavimas mokyklai teigiamai veikia mokinių pasiekimus, mokymo kokybę ir personalo motyvaciją. Tyrimai rodo, kad bendra mokyklos darbuotojų, mokinių tėvų ir vietos bendruomenės vizija grindžiamas vadovavimas turi lemiamą reikšmę mokyklos raidai ir naujovių diegimui joje⁴⁶. Tačiau kai kuriose valstybėse narėse mokyklų vadovų pareigos nelaikomos patraukliomis⁴⁷. Vadovaujant mokyklai paprastai reikia spręsti įvairias sudėtingas tiek su valdymu, tiek su mokymu susijusias užduotis. Mokyklų vadovai dažnai nėra tinkamai parengiami ir negauna tolesnės paramos, kurios jiems reikia atliekant šias įvairias užduotis.

Didesnė mokyklų autonomija lemia didesnę mokyklų vadovų atsakomybę daugelyje valstybių. Taigi, mokyklų vadovai gali pertvarkyti pamokų laiką ir metodus, skatinti mokyklos raidą ir dalytis atsakomybe su didesne darbuotojų grupe. Tačiau šioms permainoms įgyvendinti reikia tinkamų išteklių ir paramos⁴⁸. Mokyklų vadovų įdarbinimas, rengimas ir profesinis tobulinimasis yra lemiamos svarbos veiksnys gerinant mokyklos rezultatus.

4. Mokyklinio ugdymo sistemų valdymas, kad jos taptų veiksmingesnės, teisingesnės ir efektyvesnės

Siekdama papildyti valstybių narių veiksmus Komisija:

- remsis esamu bendradarbiavimu, be kita ko, dėl įgūdžių lavinimo strategijų ir mokyklų išteklių, pradės techninės paramos **pagal poreikius** programą, **bendradarbiaudama su EBPO**, siekdama padėti valstybėms narėms, kurios savo noru prašo pagalbos, planuoti ir vykdyti didelio masto mokyklinio ugdymo reformas. Paramą galėtų teikti Komisijos tarnybos, įskaitant Paramos struktūrinėms reformoms tarnybą, taip pat būtų galima naudotis ES finansavimo priemonėmis (tokiomis kaip Europos struktūriniai ir investicijų fondai ir „Erasmus+“);
- pasiūlys parengti **bendrą ataskaitą dėl mokyklinio ugdymo išlaidų veiksmingumo ir efektyvumo**, į šį darbą įtraukiant atitinkamus Tarybos komitetus ir Komisijos tarnybas. Tai bus grindžiama kartu su EBPO atliekamu darbu ir bus galima parengti politikos gaires dėl investicijų į mokyklinį ugdymą, palaikant partnerystės ryšius su susidomėjusiomis ES valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais;
- kartu su ES valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais parengs tikslines politikos gaires dėl **kokybės užtikrinimo** tarpusavio konsultavimu⁴⁹ ir tarpusavio mokymusi.

⁴⁶ EBPO (2016). *School Leadership for Learning* („Vadovavimas mokyklai siekiant geresnio mokymosi“).

⁴⁷ SWD(2012)0374.

⁴⁸ „VO-raad“, EFEE, ETUCE (2015). *Professional Autonomy, Accountability and Efficient Leadership and the role of employers' organisations, trade unions and school leaders* („Profesinis savarankiškumas, atskaitomybė ir efektyvi lyderystė, taip pat darbdavių organizacijų, profesinių sąjungų ir mokyklų vadovų vaidmuo“).

⁴⁹ Vykdam tarpusavio konsultavimą, nacionalinių administracijų profesionalai iš išorės teikia patarimų valstybei, prašančiai paramos savo švietimo reformai.

4.1. Mokyklų ištekliai: pakankamas ir efektyvus investavimas į juos

Europoje yra didelė švietimo sistemų, kultūrų ir aplinkybių įvairovė, tačiau joje kyla panašių valdymo bei finansavimo problemų. Be kita ko, sunku aiškiai nustatyti atsakomybę už finansavimą, taip pat mokyklų tinklui sunku prisitaikyti prie demografinių pokyčių⁵⁰. ES valstybės narės mokykliniam ugdymui skiria didelį išteklių kiekį – vidutiniškai daugiau kaip 3 proc. BVP⁵¹. Nuo to, kaip gerai šie ištekliai panaudojami, priklauso visų šalies išlaidų efektyvumas.

Ypač svarbu kuo geriau panaudoti ribotus išteklius gerinant visų mokinių mokymosi rezultatus. PISA tyrimų duomenimis, gerų švietimo rezultatų pasiekti neįmanoma, jeigu nėra bent minimalaus lygio finansavimo. Kai kurios valstybės narės nepakankamai investuoja, kad pasiektų gerų ilgalaikių rezultatų⁵². Tačiau kai kurios valstybės narės, išleisdamos panašias lėšų sumas, pasiekia geresnių rezultatų negu kitos. Stiprinant bendradarbiavimą tarp švietimo ir ekonominės politikos sričių galima pagerinti patikimų žinių bazę, kuria grindžiama politika, ir susitarti dėl to, „kas yra veiksminga“ investuojant į švietimą. Tarp uždavinių yra ir investavimas į infrastruktūrą, įskaitant skaitmeninę infrastruktūrą ir prisijungimą prie tinklų, taip pat į žmogiškąjį kapitalą⁵³. Pagal poreikius teikiama politinė parama valstybių narių švietimo reformoms gali padėti gerinti mokyklų sistemų valdymą, didinti veiksmingumą ir teisingumą.

4.2. Savarankiškumas kartu su kokybės užtikrinimu

Derinant mokyklos autonomiją ir atskaitomybę reikalingos tvirtos, tačiau lanksčios kokybės užtikrinimo sistemos⁵⁴. Svarbi nauja tendencija yra decentralizacija ir mokyklų autonomijos didinimas. Suteikiant mokykloms daugiau savarankiškumo nuspręsti dėl mokyklos praktikos ir organizavimo arba dėl savo finansinių išteklių naudojimo, jos įgyja daugiau galimybių derintis prie savo konkrečių poreikių ir vietos aplinkybių. Tačiau to nauda priklauso nuo mokyklų gebos veiksmingai planuoti ir valdyti savo raidos procesus, taip pat nuo to, kiek atskaitingos jos yra mokinių tėvams, vietos bendruomenėms ir švietimo institucijoms⁵⁵. PISA rezultatai rodo, kad kai mokyklos autonomija derinama su atskaitomybe, joje mokiniai geriau įgyja pagrindinius įgūdžius. Kokybės užtikrinimo mechanizmų visoje Europoje yra labai įvairių⁵⁶, tačiau yra ir tam tikrų bendrų su jais susijusių sunkumų, be kita ko, kaip nustatyti tikslus ir vertinti švietimo sistemų ir mokinių mokymosi pažangą, planuoti kokybės užtikrinimą vis labiau decentralizuotose, daugelio lygmenų švietimo sistemose, skatinti švietimo suinteresuotųjų subjektų dialogą ir tarpusavio pasitikėjimo kultūrą ir nustatyti žmogiškųjų bei finansinių išteklių naudojimo prioritetus.

Jei būtų sukurtos kiekybiniais ir kokybiniais duomenimis tvarkyti tinkamos priemonės ir procesai, kokybės užtikrinimas pagerėtų. Kuriant kokybės užtikrinimo

⁵⁰ EBPO (bendradarbiaujant su Europos Komisija) atlikta mokyklų išteklių peržiūra, <http://www.oecd.org/education/schoolresourcesreview.htm>.

⁵¹ Eurostatas, bendra vyriausybės finansų statistika.

⁵² Europos Komisija (2016). 2016 m. švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenis.

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_lt

⁵⁴ „ET 2020“ mokyklų darbo grupės tarpinė ataskaita dėl mokyklų raidos kokybės užtikrinimo, 2017 m. balandžio mėn.

⁵⁵ Hanushek, E.A., Link, S. ir Woessmann, L. (2013). *Does school autonomy make sense everywhere? Panel estimates from PISA*, *Journal of Development Economics*, 104 tomas, p. 212–232.

⁵⁶ Europos Komisija (2015). *Comparative study on quality assurance in EU school education systems: Policies, procedures and practices. Final report* („Kokybės užtikrinimo ES mokyklinio ugdymo sistemose lyginamasis tyrimas: politikos priemonės, procedūros ir praktika. Galutinė ataskaita“).

mechanizmus reikėtų atsižvelgti į mokyklos aplinką ir moksleivių gerovę, taip pat į moksleivių gebėjimų lavinimą. Laikantis šio suderinto požiūrio būtina turėti ir kiekybinių, ir kokybinių duomenų⁵⁷. Mokyklos ir vietos suinteresuotieji subjektai turi investuoti į pajėgumų stiprinimą, kad galėtų atrasti sau tinkamiausias priemones ir rodiklius, taigi gebėtų stebėti tiek moksleivių pažangą, tiek mokyklos raidą ir kartu susitarti, kaip reikėtų aiškinti duomenis. Reikėtų tai papildyti išoriniais stebėsenos mechanizmais, tokiais kaip nacionaliniai ar regioniniai mokyklų vertinimai ir (arba) didelio masto mokinių vertinimai. Pereinant nuo „kontroliniu sąrašu“ pagrįsto požiūrio, pagal kurį koncentruojamasi į formalų taisyklių laikymąsi ir procedūras, prie parama grindžiamo požiūrio, pagal kurį dėmesys telkiamas į mokyklos raidą, pasiekiamą aukštesnių standartų ir gerinami mokymosi rezultatai⁵⁸.

5. Išvada: tolesni veiksmai

Švietimo gerinimas yra vienas iš pagrindinių dalykų Komisijos iniciatyvoje „Investicijos į Europos jaunimą“. Visų pirma, mokyklų kokybė turi lemiama reikšmę jaunimo ateities perspektyvoms. Mokyklos padeda pamatus būsimai profesinei sėkmei. Jos teikia išskirtinę socialinio judumo galimybę. Tačiau taip yra ne visada. Naujieji PISA duomenys yra pavojaus signalas Europai: gamtos mokslus prastai besimokančių mokinių dalis išaugo nuo 16,6 proc. 2012 m. iki 20,6 proc. 2015 m., o 11 proc. mokinių mokyklos nebaigia ir neįgyja jokios formalios kvalifikacijos. Jeigu tokie mokyklinio ugdymo trūkumai nebus pašalinti, milijonai jaunuolių turės mažiau galimybių gyvenime.

Pagrindinis Europos ateities rūpestis yra pasiekti, kad aukštos kokybės švietimas taptų tikrove visiems jauniems žmonėms. 2017 m. balandžio mėn. diskusijoms skirtame dokumente dėl socialinio Europos aspekto⁵⁹ pažymima, kad švietimas yra vienas iš veiksnių, nuo kurių vis labiau priklausys mūsų visuomenės ir ekonomikos ateitis; 2017 m. kovo 27 d. Romos deklaracijoje valstybės narės pasižadėjo dirbti siekdamas, kad būtų sukurta „socialinė Europa: <...> *Sajunga, kurioje jauni žmonės įgyja geriausią išsilavinimą bei gauna geriausią mokymą ir gali studijuoti bei rasti darbą visame žemyne*“⁶⁰.

Bus dirbama remiantis bendru įsipareigojimu. Mokyklinio ugdymo gerinimas turi tapti vienu svarbiausių prioritetų tiek valstybėms narėms, tiek ES, taigi dėl jo reikės glaudžiai bendradarbiauti. Valstybių narių užduotis yra reformuoti savo mokyklinio ugdymo sistemas. Komisija yra pasirengusi jas remti, tam panaudodama ES priemones ir procesus. Ypač Europos semestras yra patikrinta ir išbandyta reformų paskata. Kitą darbą, tokį kaip savanoriškas bendradarbiavimas pagal strateginę programą „ET 2020“, reikėtų toliau plėtoti, kad jo pridėtinė vertė valstybėms narėms būtų kuo didesnė. Visų pirma, siekiant padėti valstybėms narėms priimti patikima informacija ir įrodymais grindžiamus politikos sprendimus, reikėtų visapusiškai naudotis Švietimo ir mokymo stebėsenos biuleteniu. Būsimam bendradarbiavimui svarbu atsakyti į esminį klausimą – ar reikėtų nustatyti platesnio užmojo lyginamąjį standartą kovojant su mokyklos nebaigimo reiškiniu. Kitas pagrindinis klausimas – kaip geriausiai pasinaudoti „Erasmus+“ siekiant, kad daugiau jaunų europiečių

⁵⁷ „ET 2020“ mokyklų darbo grupės tarpinė ataskaita dėl moksleivių raidos tęstinumo ir perėjimo iš vieno lygio į kitą, 2017 m. balandžio mėn.

⁵⁸ Tarybos išvados dėl kokybės užtikrinimo remiant švietimą ir mokymą, 2014 m. gegužės 20 d.

⁵⁹ COM(2017) 206

⁶⁰ Romos deklaracija; 27 valstybių narių ir Europos Vadovų Tarybos, Europos Parlamento ir Europos Komisijos vadovų deklaracija, 2017 m. kovo 25 d.

įgytų mokymosi užsienyje patirties, ir padidinti turimus pajėgumus remti mokyklų ir mokytojų rengimo pažangą ir naujoves.

Sėkmė priklausys nuo to, ar bus glaudžiai bendradarbiaujama. 2018 m. pradžioje planuojamame surengti aukščiausiojo lygio susitikime švietimo tema bus svarstomas švietimo teisingumo klausimas ir kaip reikėtų geriau paremti palankių sąlygų neturinčias grupes švietimo sistemoje. Tai bus pirma proga apsvarstyti būsimą Europos bendradarbiavimą švietimo ir ypač mokyklinio ugdymo srityje.